

‘Onderwijs moet meer doen aan kennisoverdracht bodemverrijking en waterbeheersing’

Studie en schop de grond in voor kennis

SYBE JOOSTEMA

BEDUM - Een goede bodem- en waterhuishouding vormt voor boeren de basis voor een goede opbrengst. Een veelheid aan organische stof kan de slechte conditie niet verdoezelen. Kennis over hoe je de bodem weer van binnenuit kunt revitaliseren is belangrijker.

ACHTERGROND

‘Een goede bodem krijg je als de wormen zich er weer thuis gaan voelen’, zei Bjartur Swart, secretaris van het programma Gouden Gronden, gisteren op de kennisdag bij loonbedrijf Wieringa in Bedum. Veelal jonge boeren in Groningen en Friesland waren daar te gast. Ze zagen met voorbeelden uit de praktijk de kansen van het programma.

‘Een aanzienlijke bodemverbetering vergt beslist geen lang proces’, stelt Swart. ‘Dat kan al binnen enkele jaren. Genoeg organische stof, zodat de wormcultuur zich kan herstellen, heeft al effect. Dat biedt ook voor de bodemcultuur in het noordelijk akkerbouwgebied kansen.’

Natuurlijk is er meer bodemleven dan de worm alleen, geeft Swart aan. ‘Maar de worm heeft nog een goede eigenschap. Hij zorgt voor ‘wegen’ voor een betere waterafvoer bij bijvoorbeeld clusterbuien. Klimaatwijziging heeft minder invloed op een rijke bodem.’

De praktijk leert nu al dat er betrekkelijk eenvoudige oplossingen zijn voor bodemoptimalisatie, maar dat er wel degelijk goed voorwerk nodig is. Swart is van plan cursussen aan te bieden.

‘De bodemgesteldheid zou eigenlijk een structureel onderdeel moeten vormen in het landbouwonderwijs. Als studenten tegenwoordig de landbouwopleiding hebben afgerond, komen ze vaak thuis zonder die kennis van zaken. Ze borduren voort op wat ze thuis als bodemkennis hebben vergaard door de kennisoverdracht van senior. Dat

Jan Willem Bakker wijst ‘landbouwers’ op hun eigen verantwoordelijkheid. ‘Regelmatig met de schop naar de akker en leer van de bodem.’

Foto: Nieuwe Oogst

is ook waardevol. Maar om echt de problemen aan te pakken heb je een basiskennis nodig die verder reikt.’

Een goede aanpak kan zorgen voor een kentering én verbetering van de bodemcultuur. ‘Een echt compleet herstel en verduurzaming van de bodem duurt ongeveer tien jaar’, verwacht Swart.

PRAKTISCHE INFORMATIE

Tijdens de kennismiddag van Gouden Gronden vertelde landbouwer Jan Willem Bakker uit Munnekezijl over zijn ervaringen uit zijn landbouwbedrijf BakkerBio. ‘De titel ‘landbouwer’ heb ik bewust gekozen, want ik vind dat een mix van de bodemkennis van akkerbouwer en veehouder nodig is. Een veehouder heeft de dieren op het grasland, de akkerbouwer beneden de oppervlakte.’

‘Gouden grond is weliswaar een mooie term, waar een zee aan ken-

nis aan hangt, maar daar moet je als landbouwer niet meteen prat op gaan. Je kunt zelf praktische informatie van je eigen akker halen. Dus regelmatig met de schop naar de akker, en léér van die bodem. Dat levert soms meer op dan een symposium over bodemverbetering. Dan zie je - mits je dit regelmatig doet - wat er daadwerkelijk ontstaat en wat je moet doen.’

Het bedrijf BakkerBio teelt in Munnekezijl diverse gewassen,

zoals bloemkool, aardappelen, knolselderij en granen. Bakker stelt de bodemkwaliteit centraal in zijn aanpak. Meer dan tien jaar al wordt er niet meer geploegd of gespit in de grond. En de beproefde beddenteelt met vaste rijpaden biedt eveneens soelaas. De bodemlagen blijven rijk van inhoud. Zelfs apparatuur als een schoffelaar wordt zodanig afgesteld dat het de grond in tact laat.

‘Het bodemleven is ook meer dan de wormen die je als eerste ziet.

Het bestaat ook uit nuttige bacteriën en schimmels. Daar moet je zicht op krijgen in je eigen bedrijf, want dan pas kun je daarop anticiperen.’

Bakker vertelde tijdens de kennisdag dat hij de bodem onder andere verrijkt met ruige mest en ook een tussengewas teelt. ‘Voor even wat reuring in de grond.’ Hij geeft grif toe dat hij daarnaast ook zeker voor het rendement gaat en daarvoor de benodigde elementen de bodemcultuur laat versterken.

Swart, in het dagelijks leven directeur van de Earth Care Solutions, is ook namens het waterschap Noorderzijlvest betrokken bij de kennisdag Gouden Gronden. ‘Clusterbuien zijn een zorg in de landbouw. Het helpt dan dat je door een betere doorwatering door wormen ziet dat het waterprobleem aantoonbaar kleiner is. De regel is: als er weinig wormen zijn, zit er iets niet goed.’

Jonge boeren snel kennis over bodem aanbieden

Jonge boeren uit Groningen van het GrAJK worden bewust betrokken bij het kennisprogramma Gouden Gronden. ‘Je moet jonge boeren snel wijzen op de grote kansen voor de bodem’, zegt Bjartur Swart, secretaris van het kennisprogramma. ‘Zij vormen de toekomst en kunnen hiermee ook daadwerkelijk stappen maken op het vlak van bodem-

structuur. De kennis van de bodem en nuttige bewerking ervan blijven vaak onderbelicht in het onderwijs. Het is jammer dat de bodemleer niet meer aandacht krijgt, want dat zou zinvol zijn voor de aankomende akkerbouwers.’

Bodemkennis vormde een van de belangrijke onderdelen van de kennismiddag Gouden Gronden in Bedum.

5 VRAGEN

In het project ‘Zicht op de bodemstructuur’ nemen Flevolandse boeren groepsgewijs en samen met een deskundige de bodemkwaliteit onder de loep. Op deze manier verkrijgen ze inzicht in ‘hun’ bodem, beoordelen ze deze waarnemingen op waarde en handelen daarnaar. Aanmelden kan tot 31 maart.

JOOST DE LA COURT

1 Waar komt het project uit voort?

Het project is onderdeel van het Actieplan Bodem & Water. LTO Flevoland, waterschap Zuiderzeeland en de provincie Flevoland werken hierin aan een duurzame en toekomstgerichte landbouw. Een goede bodem is daarin onmisbaar.

De vraag is hoe de bodem ook in de toekomst

Leren van elkaar met ‘Zicht op de bodemstructuur’

in goede conditie blijft. Boeren in heel Flevoland kunnen hier kennis over opdoen en handvatten voor verbetering krijgen. Door samen een kijkje te nemen leren boeren niet alleen van de bodem, maar ook van elkaar.

2 Wat kunnen deelnemers verwachten?

Het project verloopt gefaseerd. In de eerste fase leren deelnemers op een praktische manier wat de bodem hen vertelt. Onder begeleiding van een deskundige gaan ze het veld in om een profielkuil te graven. Om de bodem te beoordelen maken ze gebruik van de Bodemconditiescore Flevoland.

3 Wat houdt die Bodemconditiescore in?

Samen met Flevolandse boeren is een instrument ontwikkeld om de conditie van de bodem te meten: de Bodemconditiescore Flevoland. Het is al in gebruik, maar wordt verder verfijnd in de praktijk.

De Bodemconditiescore kan verschillende soorten grond beoordelen. Aan de hand van foto's van bijvoorbeeld akkerbouwgewassen of grasland wordt de bodem in kaart gebracht. Op basis daarvan worden conclusies getrokken en maatregelen genomen. Ook als meetinstrument achteraf is de Bodemconditiescore Flevoland waardevol.

4 Hoe zit de cursus verder in elkaar?

Deelnemers starten met een veldbijeenkomst, waar ze samen met een collega-boer en met andere duo's de instructies ontvangen om zelf de bodem te beoordelen. Daarna gaan ze als tweetal aan de slag om percelen te beoordelen.

In een gezamenlijke bijeenkomst worden de ervaringen gedeeld. Tijdens het afrondend kuilgesprek met een bodemexpert komen de bevindingen uitvoerig aan bod.

5 Wat gebeurt er in de volgende fase?

De tweede fase bestaat jaarlijks uit een bedrijfsbezoek en twee groepsbijeenkomsten. Deelnemers gaan onder begeleiding van een deskundige aan de slag om de bodemkwaliteit te verbeteren, en delen in groepsverband de resultaten en ervaringen. Van de bodemdeskundige ontvangt de deelnemer hierover een persoonlijk advies.